नायक्स टयुटोरिअल्स

Way to Excellence

Year : 2025 - 2026
कक्षा :- १० वी

नमुना प्रश्नपत्रिका - 2
संस्कृत - ५०

पूर्णाङ्का : ४०
समय : २ होरा:

प्रथमः विभागः- सुगमसंस्कृतम

(०६ अङ्काः)

Q.1 अ) चित्रं दृष्टा नामानि लिखत।(५ तः४) (३)

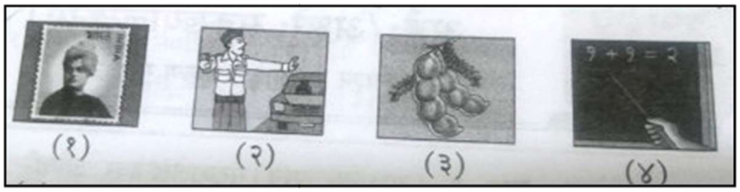

आ) सङ्ख्याः अक्षरैः /अङ्क लिखत । (३ तः२) (२)

१) पञ्चशीतिः २) १४ ३) त्रिंशत्

इ) समय-स्तम्भमेलनं कुरुत। (१)

अ	आ
१. सार्ध-एकादशवादनम्	१.४५
२. पदोन-द्विवादनम्	४.१५
	११.३०

द्वितीय विभागः- गद्यम्

(१४ अङ्काः)

Q.2 अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत।

१) अवबोधनम् : (३ तः २) (२)

(क) उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।

शृगालः मृगेण सह सख्यम् इच्छति यतः……।

(अ) शृगालः मृगमासं खादितुम् इच्छति।

(ब) शृगालः मृगे स्निह्यति।

(ख) कः कं वदति ?

अकस्मादागन्तुना सह मित्रता युक्ता।

(ग) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत ।

अरण्ये कौ निवसतः स्म?

२) शब्दज्ञानम् : (३ तः २) (२)

(क) गद्यांशात् २ पूर्वकालवाचक-धातुसाधित-ल्यबन्त-अव्यये चित्वा लिखत।

(ख) गद्यांशात् विशेषण-विशेष्ययोःमिलन कुरुत।

अ	आ
१. भ्रमन्	एकाक्षः
२. अस्तङ्गते	चित्राङ्ग
	सवितरि

Nayak's Tutorials An ISO 9001 : 2015 Certified Institution

(ग) पूर्वपदं/उत्तरपदं लिखत।
१. केनापि = केन+......
२. जम्बूकोऽयम्=.......+ अयम्

आ) १) अवबोधनम् (३ तः २) (२)

(क) उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।
पिता अर्णवं तण्डुलस्य विभाजनं कर्तुम् आदिशति यतः ....
(अ) तण्डुलस्य उदाहरणेन परमाणुः नाम किम् इति सः अर्णवाय कथयितुम् इच्छति।
(ब) तण्डुलस्य विभाजनम् सुलभम्।
(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत।
कः कणादमहर्षेः सिद्धान्तः?
(ग) वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यम्/असत्यम् इति लिखत।
अर्णवः कणादस्य नाम अपि न जानाति स्म।

२) जालरेखाचित्रं पूरयत। (२)

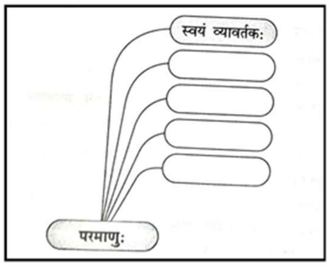

इ) गद्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया सरलार्थं लिखत (२ तः १) (४)

१.वैखानस : राजन् ! समिदाहरणाय प्रस्थिता वयम् । एष खलु कण्वस्य कुलपतेः अनुमालिनीतीरमाश्रमो दृश्यते । प्रविश्य प्रतिगृह्यताम् आतिथेयः सत्कारः ।

दुष्यन्त : तपोवननिवासिनामुपरोधो मा भूत् । अत्रैव रथं स्थापय यावदवतरामि ।

सूत : धृताः प्रग्रहाः । अवतरतु आयुष्मान् ।

२. नदी (शुतुद्री) : - विप्रवर, मधुरा खलु ते वाणी । रञ्जयति अस्मान् । वद कथं तव साहाय्यं कर्तव्यम् ?

विश्वामित्र :- अम्ब, शृणु मे अभ्यर्थनाम् । गाधा मे भविष्यसि ? स्वल्पीभवतु जलौघः । येन वयं सुखेनैव परतीरं प्राप्तुं शक्नुमः ।

नदी (विपाट्) :- देवेन्द्रः खलु परमेश्वरः मार्गं मह्यं प्रदत्तवान् । हत्वा वृत्रं वज्रहस्तः नदीप्रवाहं विमुक्तवान् ।।
मया न कार्या तस्य अवज्ञा क्रुद्धो देवो भविष्यति । क्षमस्व विश्वामित्र कदापि नैव विरामः सम्भवति ।।

ई) माध्यमभाषया उत्तरं लिखत। (२)
१. भूमाता पृथुवैन्यं किम उपादिशत्?
२. काकेन कः उपायः उक्त?

Nayak's Tutorials

प्र.३) अ) पद्यांश पठित्वा कृती कुरूत। (५तः४) १०

१) मनुजा वाचनेनैव बोधन्ते विषयान् बहून् ।
दक्षा भवन्ति कार्येषु वाचनेन बहुश्रुताः ।।

वाल्मीकिव्यासबाणाद्याः प्राचीनाः कविपण्डिताः ।
तान् शिक्षयन्ति सततं ये सदा वाचने रताः ।।

२) यथा चतुर्भिः कनकं परीक्ष्यते निघर्षणच्छेदनतापताडनैः ।
तथा चतुर्भिः पुरूषः परीक्ष्यते श्रुतेन शीलेन गुणेन कर्मणा ॥
अयं न भक्तो न च पूजको वा
घण्टां स्वयं नादयते तथापि ।
धनं जनेभ्यः किल याचतेऽयम्
न याचको वा न च निर्धनो वा ॥

१) पूर्ण वाक्येन उत्तरत । कनकपरीक्षा कथं भवति?

२) विशेषण - विशेष्ययोः मेलनं कुरूत ।

अ	आ
बहुश्रुताः प्राचीनाः	वृत्तपत्रम् मनुजाः कविपण्डिताः

३) जालरेखाचित्रं पूरयत ।

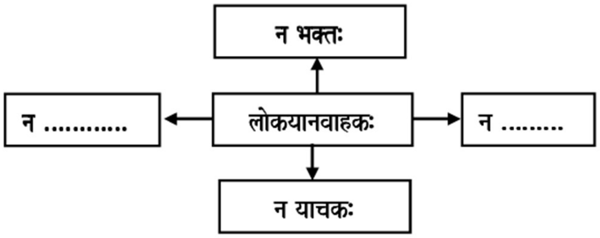

४) पद्यांशात् २ प्रथमा -विभक्तन्तपदे लिखत ।

५) पूर्वपदं/उत्तरपदं कुरूत ।
(१) तथापि = ...+ अपि
(२) याचतेऽयम् = ...+ अयम् ।

प्र.३) आ) श्लोकौ शुद्धौ पूर्णौ च लिखत। (३तः२) ४

१) वैद्यराज .... धनानि च ॥
२) आत्मनो .... सर्वार्थसाधनम् ॥
३) उत्तमो .... प्रजायते ॥

प्र.३)इ) माध्यमभाषाया सरलार्थ लिखत ।(२तः१) २

१) वृथाभ्रमणकुक्रीडापरपीडापभाषणैः ।
कालक्षेपो न कर्तव्यो विद्यार्थी वाचनं श्रयेत् ॥

२) शीलं सद्गुणसम्पत्तिः ज्ञानं विज्ञानमेव च ।
उत्साहो वर्धते येन वाचनं तद् हितावहम् ॥१॥

चतुर्थः विभागः भाषाभ्यासः

प्र.४.अ) पृथक्करणम् कुरूत। (१०)

१) मञ्जूषातः नामानि सर्वनामानि च पृथक्कुरूत।(५तः४) २

नाम	सर्वनाम

(राजा,अहम्,इमाः, कर्षकः,रमायाः)।

२) मञ्जूषातः क्रियापदानि धातुसाधित -विशेषणानि च पृथक्कुरूत। (५तः३) २

क्रियापदम्	धातुसाधित विशेषणम्

(मन्यते,सेवमानः,गमनीयः,धावति,कथयितव्यः)

प्रश्न.४.आ) निर्दिष्टाःकृती कुरूत। (४तः२) ४

१) सङ्ख्या /क्रम/आवृत्तिवाचकस्य योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत। (३तः२) २

क) .... महिलाः जलम् आहर्तुं गच्छन्ति। (तिस्त्र/त्रीणि)

ख) पौषमासः संवत्सरस्य...... मासः।(दशः/दशमः)

ग) तेन .... प्रयोगः कृतः (तिस्त्रः/त्रिवारं)

२)समासविग्रहाणां समासनामभिः सह मेलनं कुरूत। (६तः४) २

समासविग्रहः	समासनाम
(१) वाचनस्य प्रशंसा	समाहार-द्वन्द्वः।
(२) हस्तौ च पादौ च एतेषां समाहारः	षष्ठी-तत्पुरुषः।
(३) चोरलुण्ठकेभ्यः भयम्	नञ्-तत्पुरुषः।
(४) न आदरः	चतुर्थी-तत्पुरुषः।
(५) प्रजाहिते दक्षः	पञ्चमी-तत्पुरुषः।
(६) पूजायै इदम् पूजार्थम्	सप्तमी-तत्पुरुषः।

३) मञ्जूषातः समानार्थकशब्दान् /विरूद्धार्थकशब्दान् चित्वा लिखत। (४तः२) २

१) कनकम् = ...।   २) स्तुतिः× ....।

३) धनम् = ...।   ४) बद्धः × ....।

(मञ्जूषा - निन्दा, वित्तम्, सुवर्णम् , मुक्तः)

४) योग्य पर्यायं चिनुत। (३तः२) २

१) पृथुभूपेन धनुः सज्जीकृतम्। (कर्तृवाच्यम् /कर्मवाच्यम्)

२) भवान् नक्रात् ....। (त्रायस्व /त्रायताम्)

३) प्रजाः अतीव .... आसीत्। (कृशः / कृशाः)

प्र.४.इ) विशिष्ट - विभक्तेः उपयोगं कृत्वा वाक्यनिर्माणं कुरूत। (४तः२) २

१) गम् - गच्छ् (१प.प.)   २) नमः   ३) कृते   ४) कथ् (१० उ.प)

****______****